

ВІЙСЬКОВІ НАУКИ

Шевцов А.Л.

*кандидат наук з державного управління, доцент,
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Шостий рік поспіль Україна живе в умовах критичної військово-політичної нестабільності і правової невизначеності багатьох принципових питань безпекового характеру. Не зважаючи на відсутність у правовому вимірі стану війни, фактично вона вирує на сході України, продовжує трощити долі мільйонів людей, множити горе і страждання українців. Десятки тисяч загиблих і безвісті зниклих, зруйнована вщент економіка і інфраструктура Донбасу, покинуті домівки, міжетнічний і релігійний розбрат, панування беззаконня – все це не фантастичний трилер, а, нажаль, драматичні і суворі реалії українського сьогодення. Серед багатьох причин існуючого становища ключовою є недостатнє організаційно-правове забезпечення воєнної безпеки держави.

Станом на 2014 рік Україна так і не спромоглась демаркувати і зміцнити державний кордон з Білорусією, Росією, Молдовою, а також в акваторії Чорного і Азовського морів [4]. Ще на етапі становлення української державності у жовтні 1991 року Верховна Рада України затвердила Концепцію оборони та будівництва Збройних Сил, яка передбачала отримання державою статусу нейтральної, без'ядерної держави. Перші редакції Воєнної доктрини 1993 та 2004 років не мали чітко окреслених реальних загроз національній безпеці держави у воєнній сфері, були прив'язані до політичної кон'юнктури і мали суто декларативний зміст.

Законом України від 01.07.2010 № 2411-VI «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики» було визначено позаблоковий статус України [2].

Воєнна доктрина, введена в дію Указом Президента України від 08.06.2012 № 390, зберігала вищезазначені тенденції і орієнтири в оборонній політиці держави. До цього треба додати, що увесь цей час під виглядом реформування фактично обнулялись Збройні Сили України: скорочувались боездатні частини і органи військового управління, занепадали військові містечка, розпродавалось військове

майно. Починаючи з 2004 року регулярні масштабні пожежі на військових арсеналах (Новобогданівка, Лозова, Сватове, Балаклея, Калинівка, Ічня) створили загрозу залишити армію це і без боєприпасів.

Саме такий правовий бекграунд у військовій сфері склався на початок 2014 року.

Лише після анексії Кримського півострову і початком активної фази військового конфлікту на території Луганської і Донецької областей з'явилась низка нормативно-правових актів, які ґрунтовно і об'єктивно визначили стан безпекового середовища, цілі, основні завдання і шляхи реалізації військової політики України. Основними з них є: Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII «Про національну безпеку України»; Закон України від 05.10.2017 № 2163-VIII «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України»; Указ Президента України від 24.09.2015 № 555/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»; Указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»; Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020».

Вказані документи надали відчутний поштовх у розумінні вектору і пріоритетів забезпечення воєнної безпеки. Їх об'єднуючою складовою став беззворотній стратегічний курс на набуття повноправного членства в організації Північноатлантичного договору. Така позиція також внесена в Конституцію України, стаття 102 якої визначає, що Президент України є гарантом реалізації цього прагнення [1].

Разом з тим, ефективність даної нормативної бази мала би більш потужну дію у разі її чіткого і своєчасного організаційного запровадження.

Наприклад, стаття 26 Закону України від 21.06.2018 № 2469-VIII «Про національну безпеку України» імперативно зазначає, що Стратегія національної безпеки України розробляється за дорученням нового очільника держави протягом шести місяців після його вступу на пост. Усі терміни розробки (з 20.05.2019) цього документу сплинули, але до цього часу він так і не з'явився. Це стосується і деяких інших положень вищезазначеного Закону. Так, Кабінет Міністрів України, Міністерство оборони України проігнорували вимоги статей 27 і 28 стосовно комплексного огляду сектору безпеки і оборони, а також розробки Стратегії воєнної безпеки України [3].

Така ж саме доля спіткала Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020», яким доручалось Кабінету Міністрів України щороку до 15 лютого затверджувати план дій щодо реалізації положень даного нормативно-

правового акту [5]. Єдине розпорядження щодо такого плану на 2015 рік було прийнято урядом 04.03.2015 № 213-р [6]. На наступні роки до 2020 року включно, заходи з реалізації Стратегії не планувались і, як наслідок, не фінансувались, а тому не виконувались.

З огляду на викладене можна підсумувати, що положення статті 47 нової редакції Воєнної доктрини від 24.09.2015 стосовно удосконалення законодавства з питань оборони України і належного унормування діяльності у війсьній сфері як мінімум втрачають сенс [4].

Центральною фігурою усіх реформ і перетворень у військовій сфері є постать військовослужбовця. Тому одним із шляхів досягнення цілей воєнної політики України обрано підвищення престижу військової служби, поліпшення фінансового і соціального забезпечення [4]. Військова служба – діяльність підвищеної небезпеки. Тому держава має опікуватись проблемами своїх захисників. Але, в умовах неоголошеної війни військовослужбовці Збройних Сил України мають саме низьке грошове забезпечення у порівнянні із своїми колегами з інших силових відомств. Станом на 2019 рік командир роти в середньому отримує 15,3 тис. грн. на місяць (на рівні водія тролейбусу в м. Києві); солдат за контрактом – 10,2 тис. грн.; командир бригади – 25,4 тис. грн. [7]. І хоча матеріально-фінансова складова не є визначальною у виконанні військового обов'язку, її невідповідно занижений рівень не підвищує мотивацію до військової служби і тим більше її престиж.

Отже, навіть добре виписані організаційно-правові заходи у сфері воєнної безпеки перетворюються на гасла і нічого не варті без повної, ретельно прорахованої і неухильної реалізації. Для цього було б доречним відповідним структурним підрозділам апаратів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, РНБО здійснювати системний предметний моніторинг в частині імплементації прийнятих рішень, що дасть змогу уникнути прикрих прогалин і безвідповідальності у виконанні сформульованих завдань, їх дублювання і різночитання.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: станом на 1 березня 2019 року. – Харків: Право, 2019. – 76 с.
2. Закон України від 01.07.2010 № 2411-VI «Про засади внутрішньої та зовнішньої політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>
3. Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII «Про національну безпеку України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
4. Указ Президента України від 24.09.2015 № 555/ 2015 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову

редакцію Воєнної доктрини України». URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5552015-19443>

5. Указ Президента України від 12.01.2015 № 5/2015 «Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020». URL: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>

6. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 № 213-р «Про затвердження плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку «Україна-2020» у 2015 році». URL: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D1%80>

7. Нові зарплати військовослужбовців у 2019 році // Інтернет ресурс Цензор НЕТ. URL: https://censor.net.ua/ua/news/3109362/novi_zarplaty_viyiskovo_slujbovtsiv_u_2019_rotsi_komandyra_mehbrygady_254_tys_grn_komandyra_roty_153